

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Väärikas elu: abist sõltumise asemel iseseisvaks — Sundränne ja arenguabi““

[COM(2016) 234 final]

(2017/C 075/23)

Raportöör: **Michael McLOUGHLIN**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 21.6.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	välissuhete seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	16.11.2016
Vastuvõtmine täiskogus	14.12.2016
Täiskogu istungjärk nr	521
Hääletuse tulemus	203/0/1
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

Väärikas elu: soovitused

1.1. Komitee leiab, et teatis „Väärikas elu“ on ambitsioonikas ja õigeaegne dokument, mis lähtub arengu- ja humanitaarabi valdkonna headest tavadest. EL peab olema teadlik probleemidest, mis on vaja lahendada selle elluviimiseks.

1.2. Komitee leiab, et kindlaksmääratud ja selged geograafilised alad, mis põhjustavad sundrännet, annavad võimaluse lahendusi konkreetsetele oludele kohandada ja vastavalt suunata ning tagada Euroopa Komisjoni ja teiste institutsioonide ühised lahendused.

1.3. Komitee soovib Euroopa välisteenistusel töötada koos liikmesriikidega välja kõrgetasemeline poliitiline strateegia selle kohta, kuidas suhelda riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega teatise „Väärikas elu“ küsimustes, arvestades teatud seonduvaid geopoliitilisi võtmeprobleeme.

1.4. Komitee soovib töötada lisaks teatisele välja ka sihipärased lähenemisviisid naiste ja noortega seonduvatele põhiküsimustele. Nende rühmadega tuleb konsulteerida ja neid tuleb kaasata mis tahes meetmete elluviimisesse.

1.5. Komitee leiab, et kuigi arengukeskne lähenemisviis võib saavutada märkimisväärseid tulemusi ka olemasolevate eelarvehenditega, ei tohiks välistada ka vajadust lisavahendite järele.

1.6. Komitee toetab ettepanekut, mille kohaselt tuleb teatise elluviimisesse ja toimimise tagamisse kaasata kodanikuühiskond, lõppkasutajad, arengukoostöö partnerid ja vabaihendused.

1.7. Komitee soovib edendada ja parandada sotsiaal- ja kodanikuühiskonna dialoogi struktuure ja protsesse partner- ja vastuvõtvaates riikides, et aidata kaasa teatise elluviimisele.

1.8. Komitee soovib võtta asjaomastes piirkondades majandusmeetmeid, et toetada ja arendada ettevõtlust elujõulise arenguvõimalusena paljude põgenike jaoks.

1.9. Komitee soovib pöörata tervishoiumeetmetes erilist tähelepanu vaimsele tervisele ja vaimuhaigustele ning järgida ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklit 11.

1.10. Komitee soovib toetada haridus- ja koolitusmeetmetes elukestvat õpet pooldavale lähenemisviisile ning kaaluda võimalust teha ELi programmid vajadusel põgenikele kättesaadavaks.

1.11. Komitee soovib rakendada teel arengukesksele lähenemisviisile rangeimaid aruandlus- ja läbipaistvusnorme.

1.12. Komitee kutsub üles parlamentaarsele aruandekohuselisele ELi ja riikide tasandil ning teiste asjakohaste asutuste poolsele järelevalvele ühe osana liikumisest arengukeskse lähenemisviisi suunas.

2. Taust

2.1. Põgenike (pagulaste, riigisiseste põgenike ja varjupaigataotlejate) arvukus on rahvusvahelise üldsuse jaoks üks suurimaid probleeme ning kahjuks ei ole Süürias, Aafrika eri osades ega muudes piirkondades näha käimasolevate konfliktide lõppu. Poliitilise probleemi keskmes on asjaolu, et tekib alaline rühm põgenikke, kes jäävad pärast esialgset sundrännet ühte paika paljudeks aastateks.

2.2. Olukorraga kaasneb mitu probleemi, millest suurim on asjaolu, et rahvusvaheline üldsus soovib valdavalt hädaolukorrale lahendust otsida, kuigi asjakohasem oleks luua pikaajalisem arengukeskne kord. Selle dilemma lahendamine on keeruline, sest olenevalt lähenemisviisist võivad muutused tekitada palju küsimusi vastuvõtivatele riikidele, rahastajatele, vabaihendustele ja põgenikele endile.

2.3. 2015. aastal peeti põgenikeks üle 65 miljoni inimese; nende hulgas oli 21,2 miljonit pagulast ja 40,8 miljonit riigisisest põgenikku ning 3,2 miljonit varjupaigataotlejat. Valdav osa põgenikest on pärit Süüriast, Afganistanist, Somaaliast, Sudaanist, Lõuna-Sudaanist ja Kongo Demokraatlikust Vabariigist. Suurima pagulaste hulgaga peavad toime tulema naaberriigid, riigisiseses põgenikud jäävad aga nimetatud riikide piiridesse.

2.4. Peamised pagulasi vastuvõtavad naaberriigid on Pakistan, Iraan, Türgi, Liibanon, Jordaania ja Etioopia. Türgi on suurima pagulaste arvuga riik maailmas. Näitajad elaniku kohta on väga suured ka paljudes teistes riikides, näiteks Jordaania ja Liibanonis. Riigisiseseid põgenikke on enim Süürias (6,6 miljonit), Colombias (3,6 miljonit), Iraagis (3,3 miljonit), Sudaanis (3,2 miljonit), Jeemenis (2,5 miljonit) ja Nigeerias (2,1 miljonit).

2.5. Euroopa Liit on praegu peamine arengu- ja hädaabi andja maailmas – see annab tunnistust ELi ja selle liikmesriikide väärtustest. EL on abi andmisel ja hädaolukordadele reageerimisel püüdnud saavutada suuremat sidusust ja tulemuslikkust, parandades koordineerimist riikides, millele on suunatud liikmesriikide jõupingutused ja ELi lähenemisviis.

2.6. 2015. aastal eraldas EL põgenikele suunatud humanitaarabi jaoks üle miljardi euro. 2016. aasta aprillis võttis Euroopa Komisjon koostöös Euroopa välisteenistusega vastu arengukeskse lähenemisviisi sundränne küsimuses. Väarikat elu käsitlevas teatises on esimest korda sätestatud, milline on ELi nägemus üleminekust uuele lähenemisviisile põgenike toetamise valdkonnas.

2.7. Väarikat elu käsitlevas teatises antakse ülevaade põgenike probleemidest ning märgitakse selgelt, et põgenike õiguslikust seisundist veelgi tähtsam peaks olema nende haavatavuse küsimus. Teatises lähtutakse terviklikust lähenemisviisist arenguabile ja ELi vastupanuvõime käsitusest selles valdkonnas ning seega hoidutakse nn lineaarsest lähenemisviisist. Teatises püütakse loobuda kapseldunud mõtlemisest poliitikas ning ületatakse lõhe humanitaar- ja arenguabi valdkonna vahel, mis võib mõnikord olla märkimisväärne.

2.8. Komisjon usub, et uue lähenemisviisiga ei tohiks kaasneda lisakulusid, sest tegemist on lahendusega, mis aitab olemasolevaid vahendeid koondada. Suurt tähtsust omistatakse vastuvõtivate riikide valitsustele ja koostööpartneritele ning pooldatakse varajase hoiatamise süsteeme ja kõigi osalejate varajast kaasamist. Tuuakse näiteid juba olemasolevatest tavadest seoses riikide ühise kavandamisprotsessi ja strateegilise programmitööga. Ühiseid eesmärke ja programmitööd tuleb käsitleda prioriteedina.

2.9. Teatistes nähakse ette uue poliitikaraamistiku kaks elementi koos lisameetmetega – need on tugevam seos humanitaar- ja arenguabi vahel ning partnerite, sealhulgas erasektori strateegiline kaasamine. Esitatakse ka lähivaade sektorite kaupa koos hariduse, tööturu (sh sotsiaaldialoog) ja eri teenustele (majutus, veevarustus, kanalisatsioon jms) juurdepääsu meetmetega.

3. Üldised märkused

Geopoliitilised kaalutlused

3.1. Väarikat elu käsitlev teatis on tervikuna väga vajalik algatus, milles kirjeldatakse julget nägemust poliitika strateegilisest kohandamisest, et tegeleda tõeliste probleemidega ja keskenduda muudatuste vajalikkusele, et tuua kasu neile, kes seda kõige enam vajavad. See on kooskõlas paljude kõnealuse valdkonna aruteludega ja selle töötajate seisukohtadega, luues ühendusi humanitaar- ja arenguabi vahel ning keskendudes pikaajalisematele vajadustele, nagu tervishoid ja haridus. ELil on selles valdkonnas arvestatav mõjuvõim, EL on tähtis sidusrühm ning võib koos liikmesriikidega avaldada tõelist mõju. Komitee peab kiiduväärseks teatistes esitatud ettepanekute ambitsioonikust. EL ja teised osalejad peavad jätkama oma edasipüüdlikku lähenemisviisi, määrates samas selgelt kindlaks ülesande ulatuse.

3.2. Piisavalt tähelepanu tuleks pöörata geopoliitika tähtsusele selles valdkonnas, sest oleme ju näinud, kuidas ELiski on ebaõnnestunud heade kavatsustega tehtud plaanid, mis olid seotud palju väiksema arvu pagulaste ümberasustamisega. Põgenikud saavad keerulistest ja tundlikest konfliktikollettist ning kahjuks on nad nende konfliktidega seotud ka pärast põgenemist. Hoolimata headest kavatsustest ja rahastajate laiaast toetuspinnast võivad poliitika või käsitlusviisiga seotud muudatustel olla ootamatud tagajärjed või ootamatu mõju konfliktile endale. See mõju võib avalduda naaberriikidele ja piirkondadele või väga õrnale etnilisele, võimu- või geopoliitilisele tasakaalule, eriti juhul, kui elanikkonda, kes on nominaalselt n-õ ajutine, hakatakse pidama alaliseks. Sellised riigid nagu Liibanon ja Jordaania juba tunnevadki kirjeldatud survet. Teatistes esitatud positiivsed näited, nagu Ugandas pagulastele antud õigus maad kasutada, võivad selles küsimuses abiks olla.

3.3. Riigid, mis on koduks märkimisväärsele arvule põgenikele, on sageli ise haavatavad või nõrgad, mistõttu on geopoliitilise tundlikkuse probleem veelgi tajutavam. Teistel juhtudel võib vastuvõtvast riigis kehtida autokraatlik kord, kuid tundlikkus püsib. Paratamatult võib nn naabreid, vastuvõtjaid ja konflikti osapooli olla raske eristada ja nende seisus võib üsna kiiresti muutuda. Konfliktikolde ja naaberriikide või mõlema elanikkonna alarühmade vahel on sageli sidemeid. Vastuvõttev riik, naaberriik või piirkond võib põgenike seisundi muutusest võita või kaotada ja seetõttu sellele reageerida.

3.4. Kohalike inimeste arvamusega arvestamine leiab teatistes korduvat kajastamist ja see on väga kiiduväärne. Teatud tingimustes võivad need arvamused aga olla erapoolikud või mõjutatud konfliktist või laiematest asjaoludest, mis konflikti tekitasid. Kindlasti ei saa alahinnata ülesannet julgustada paljudes piirkondades soovi põgenikke püsivalt asustada. Hiljutine otsus sulgeda Keenias asuv Dadaabi põgenikelaager, mis eksisteeris 24 aastat, ja rahaliste stiimulite pakkumine Afganistani pagulastele Pakistanis näitlikustavad sellega seotud probleemid. On võib-olla kurb, kuid vältimatu tegelikkus, et rahvusvahelises õiguses on vastuvõtva riigi suveräänsus ülimalt hoolimata vajadusest keskenduda põgenikele.

3.5. Arvestades, et turvalisust peetakse pidevalt peamiseks ajendiks, miks inimesed jäävad või lahkuvad, on teatistes esitatud varajase hoiatamise põhimõte hädavajalik. Liikumist peetakse tihti ka ettearvatavaks, mis omakorda suurendab vajadust jõuliste poliitiliste meetmete ja kaasamise järele teatise eesmärkide täitmisel.

Ühtne poliitika

3.6. Teatistes on õigustatult viidatud ühtse poliitika ja arutelude vajalikkusele, eelkõige hädaolukordadele reageerimise ja arengupoliitika valdkondade ühendamiseks. Seda pooldades julgustab komitee kehtestama veelgi suuremaid eesmärke selles suunas. Ehk on võimalik vaadelda veelgi suuremat hulka poliitikavaldkondi, mille abil Euroopa Liit ja selle liikmesriigid saaksid põgenike elu paremaks muuta. Arvestades, et tegemist on kindlate riikidega, võiksid kõnealused valdkonnad hõlmata kaubandust, abi, relvi ja inimõigusi. Teatistes keskendutakse väga palju ka koostoimele ja ühistele aruteludele, mis peavad hõlmama rohkemat kui traditsioonilised hädaolukordadele reageerimise ja arenguabi valdkonnad. Oleks huvitav kuulda, kuidas teised komisjoni peadirektoraadid, nagu kaubanduse peadirektoraat, saaksid sellele tööle kaasa aidata. Teatistes nimetatakse küll mõnda positiivset näidet, nagu humanitaararengu ühisraamistiku dokument võitluse kohta Nigeeria põhjaosas leviva alatoitumisega, kuid oleks oluline näidata, et selline lähenemisviis on süstemaatiline, eeskätt Brüsselis.

3.7. Mõni humanitaarabi valdkonnas tegutsev vabaihendus on väljendanud kahtlust, kas mainitud ülesanded sobivad humanitaarabi andjatele ning kas sellise muudatuse järel säilib humanitaarabi eripära. Londonis asuv Ülemeremaade Arengu Instituut (Overseas Development Institute, ODI) leiab, et humanitaarabi süsteemi tuleb radikaalselt muuta, arvestades muutunud olukorda ning piiratud arvu rahastajate ja abisaajate ülekaalu.

Kuigi komisjoni teatistes märgitakse, et väarika elu raamistiku rakendamisega ei tohiks kaasnedagi uusi kulusid, ei tohiks siiski välistada võimalusi meelitada ligi uut rahastamist või suurendada koostoimet.

Pagulasi ja varjupaigataotlejaid käsitlev ELi poliitika

3.8. Väarika elu teatistes vaadeldakse pagulasi ja varjupaigataotlejaid käsitlevast ELi poliitikast eraldiseisvaid probleeme. Seoseid aga leidub, eelkõige see, et teatava arvu põgenike jaoks on olemas konkreetne järjepidev ümberasustamispoliitika. Lisaks võib ELi ja ka teatavate liikmesriikide moraalne mõjuvõim selles valdkonnas olla vähenenud pärast Türgiga sõlmitud kokkuleppeid. Seda olulisem on kõnealuse teatise eesmärkide saavutamisel järgida rahvusvahelise õiguse rangeimaid standardeid ja parimaid tavasid. Oluline on lõppkasutajate kaasamine poliitika elluviimisse, milles on suur potentsiaal ka sotsiaal- ja kodanikuühiskonna dialoogil. Samuti tuleb parandada ELi integratsioonipoliitikat, mis on tähtis sundrände seisukohast, sest paljude põgenike ümberasustamine peab olema üks valikuvõimalus. Integratsioonipoliitika hõlmab õigust teha tööd ja kasutada keeleabi ning diskrimineerimisvastaseid meetmeid. Hiljutine katseprojektina aset leidnud humanitaarkoridoride loomine eeskätt Itaalia valitsuse poolt, aga ka teistes ELi riikides, Šveitsis, Kanadas ja USAs on ümberasustamise mõttes väga soovitatav.

Järelevalve, kontroll ja aruandekohustus

3.9. On selge, et kogu humanitaar- ja arenguabi rahastamise valdkonnas on vaja rangeimaid aruandlus- ja läbipaistvusnorme. Mis tahes muutus uue käsitlusviisi suunas põgenike valdkonnas peab vastama rangeimatele aruandlusnormidele. Kõiki kulusid peavad kontrollima Euroopa Parlament, Euroopa Kontrollikoda, Euroopa Pettustevastane Amet ja Euroopa Ombudsman, vajaduse korral ka samaväärsed riigiasutused.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Kuigi teatistes keskendutakse unustatud konfliktidele ja piirkondadele, kus on palju põgenikke, tuuakse esile suurima pikaajaliste põgenike arvuga piirkonnad. Hoolimata konkreetse olukorra poliitiliselt tundlikust iseloomust võib osa konfliktide väärida eritärelepanu nende äärmiselt pikaleveninud kestuse tõttu. Asjakohaste näidetena näivad siinkohal Lääne-Sahara ja palestiinlaste juhtumid. Ka Ukraina olukord väärivad eritärelepanu, sest see riik asub ELi vahetus naabruses.

4.2. On kiiduväärne ja tervitatav, et teatistes märgitakse, et humanitaarabi ja pikaajalisema arenguabi seisukohast ei tohiks olla tähtis põgenike õiguslik seisund. Kuid mõnel juhul võib see olla eelis, kui õiguslik seisund annab põgenikule teatava turvalisuse ja toob talle kasu, näiteks kui isik vastab 1951. aasta Genfi konventsiooni kriteeriumidele, kui tal või tema lapsel on vastuvõtva või kolmanda riigi kodakondsus, kui ta on alaealine või muudel asjakohastel juhtudel. See oleks näiteks eriti asjakohane saatjata alaealiste puhul.

4.3. Teatise lähenemisviisile võib tulla kasuks teatud välis- või sõltumatu kontroll ning sotsiaalteaduste või psühholoogia valdkonna akadeemiline distsipliin. Selline lähenemisviis võiks hõlmata näiteks Maslow' vajaduste hierarhiat või kogukonna varadepõhist arendamist. Selliseid näiteid on muidugi arvukalt, kuid vaja on keskenduda inimvajadustele, mis ei seisne ainult ellujäämises.

4.4. Teatise kirjeldatakse kavandatava muudatuse operatiivset mõõdet peamiselt praeguste näidete põhjal, mis on väga väärtuslikud. Kuigi operatiivne mõõde võib olla mõeldud tuleviku jaoks, oleks kasulik seda täpsustada ja arendada. Teisisõnu: kuidas see välja näeb, millised on konkreetsed vahendid, kas see on ainult abikeskne? Need on tähtsad küsimused paljude sidusrühmade jaoks, näiteks liikmesriigid, vabariikid, abitöötajad ja muidugi põgenikud ise. Muutused võivad alati hirmutada. Hoolimata häiretest mis tahes režiimi toimimises, on selle alternatiivil tavaliselt kaotajad ja võitjad ning operatiivsete aspektide varajane kehtestamine võib aidata sellega toime tulla.

4.5. Samuti oleks tähtis sätestada uue lähenemisviisi kavandatud rakendamine ja ülevõtmine, eelkõige asjaomastes mitmepoolsetes asutustes, kolmandates riikides ja vabariikides. EL on küll tähtis osaleja ja teda peetakse selles valdkonnas liidriks, kuid ta ei ole ainus osaleja. Nimetatud sidusrühmadel võib tekkida muid erinevaid ja konkureerivaid prioriteete. Arvestades, et eri vahendeid ja jõupingutusi kasutatakse tegevuses enamasti koos, on hädavajalik luua ühine tegevuskava.

4.6. Et abi oleks otstarbekas ja jõuaks ka tegelikult õigete abisaajateni, on hädavajalik demokraatia ja hea valitsemistava. Selles valdkonnas on äärmiselt tähtsad õigusriigi põhimõte ja tõhusad korrupsioonivastased meetmed. Varasemalt on hinnatud, et kuni 40 % rahalisest abist on kõrvale juhitud kas relvade ostmiseks või juhtpoliitikute isiklikuks rikastumiseks. Õigusriigi põhimõte on tähtis ka selleks, et kodanikuühiskonna hääl oleks kuuldav ja tal oleks võimalik täita järelevalvaja tähtsat rolli, ilma et peaks kartma sellele järgnevat hirmutamist või isegi vangistamist.

4.7. Dokumendis pannakse õigustatult suurt rõhku kavandamisele. Siiski võivad selles valdkonnas sündmused kiiresti areneda ja aeg võib olla otsustava tähtsusega. Kõiki lähenemisviise ja tegevuskavasid peaks olema võimalik kiiresti kasutusele võtta.

4.8. Sarnaselt kõigi muude valdkondadega võib teatise ja mujal olla kõnealusele valdkonnale eriomast keelekasutust ja sõnavara. Poliitika väljatöötamisel tuleks vältida erialakeelt nii palju kui võimalik. Märkimisväärselt palju keskendutakse ka sellistele ideedele nagu koostoime, strateegiad, kavad ja ühised arutelud. Nendes valdkondades võiks kasutusele võtta konkreetsemad lähenemisviisid või -suunad.

4.9. Tervitatavad on sotsiaaldialogi käsitlevad teatise sätted ning nendega tuleks arvestada teatise kõigis asjakohastes sätetes. Kavandatud meetmete haridus- ja tööturualastes osades tuleks kaaluda suuremat keskendumist füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisele ja ettevõtlusele. Selline tegevus on põgenikelaagrites väga sage nähtus ja loovus võib olla vältimatu tulemus olukorras, millest inimesed end leiavad. Seda toetab Maailmapanga aruanne põgenike kohta.

4.10. Mõistlik on küsida, milline lähenemisviis võetakse kasutusele tulevikus. Sarnaselt igale poliitikamuudatusele järgneb ka siin üleminekuaeg. Kas tekib tegemata tööde nimekiri või kasutatakse kaheastmelist süsteemi? Pikaajalisteks põgenikeks peetavaid inimesi on praegu 25,1 miljonit. Kui see olukord jätkub, siis kuidas kavatakse hallata muutunud keskkonda?

4.11. Tähtis küsimus on kohaliku kodanikuühiskonna ja ka lõppkasutajate (põgenike) kaasamine. Laagrites on tavaliselt olemas nõuandvad struktuurid, kuid kuidas on lood vastuvõtivate riikidega? See võib osutada raskeks ülesandeks, kuid peaks siiski olema osa poliitikamuudatusest. Ei ole raske ette kujutada, kui keeruline see võib olla paljudes konfliktides riigisisest ümberasustatud inimeste jaoks.

4.12. Sarnaselt mis tahes suurema poliitikamuudatusega ja eelkõige arvestades läbipaistvuse vajadust, tuleks tagada uue lähenemisviisi järelevalvemeetmed, mis hõlmavad asjaomaseid kodanikuühiskonna osalejaid ja vabariikid. Siinkohal võivad abiks olla kodanikuühiskonna järelevalvemeetmehhanismid, millega jälgitakse kaubandust ja säästvat arengut käsitlevaid peatükke ELi kehtivates kaubanduslepingutes.

4.13. On vaja elavdada vastavate piirkondade majandust, et neis elavad põgenikud saaksid sellest kasu. Ent kõige suurema põgenike arvuga piirkonnad kuuluvad maailma vaeseimate piirkondade hulka ning ka nende ettevõtluskeskkond ja sotsiaalkaitse on puudulikud. Ka sellisel juhul peaks sundränne geograafiapõhine iseloom pakkuma lahendusi, näiteks piirkondlikud investeerimiskavad, maksupoliitika ja taristu arendamine. Majandusarengu mis tahes käsituses peab sisalduma ka suurem toetus ettevõtlusele. Esmatähtsaks tuleb pidada ka inimväarikat tööhõivet ja kvaliteetseid töökohti, samuti sotsiaalpartnerite kaasamist.

4.14. Paljude põgenikke vastuvõtivate piirkondade ja riikide enamik majandusnäitajaid on kehvad ning näib, et seal on raske ettevõtlusega tegeleda. Maailmapank ja muud institutsioonid on nimetanud ka kvaliteetsete andmete vajalikkust. Sundränne arengukeskse lahenduse keskmes peavad olema majanduslikud võimalused ja see suurendab vajadust, et teatist toetaksid aktiivselt ka teised ELi osalejad.

4.15. Praegu on levinud ja heaks tavaks peetud see, et tööhõivet pakutakse kohalikes kodanikuühiskonna organisatsioonides ja põgenikelaagrites ning üldistes lahendustes sundrännele. See peaks olema tähtis ja selge aspekt tööhõivemeetmetes.

4.16. Tervishoiuga seotud meetmetes tuleks pöörata erilist tähelepanu vaimsele tervisele ja vaimuhaigustele – see on põgenike jaoks äärmiselt tähtis ja sageli tähelepanuta jäänud valdkond. Väga suur osa põgenikke kannatab stressirohkete üleminekute tõttu traumajärgse stressihäire ja teiste psüühikahäirete all. Süstemaatilist ja pikaajalist hoolitsemist nende vaimse tervise eest takistab vastuvõtvides riikides vastavate oskustega tervishoiutöötajate nappus. Seda nappust oleks võimalik kompenseerida, pakkudes psüühikahäiretega põgenikele avalikke psühholoogilise toe teenuseid ja toetades kodanikuühiskonna algatusi, millega osutatakse põgenikele kohalikul tasandil psühholoogilise nõustamise teenuseid.

4.17. Puuetega põgenike teema käsitlemisel tuleks lähtuda ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonist, eriti selle artiklist 11.

4.18. Sundränne avaldab eriti suurt mõju naistele ja tütarlastele. Vaja on küll rohkem teavet, kuid peamised probleemid on seksuaalse ja soolise vägivalda ning inimkaubanduse suurenenud oht. Lisaks tuleks arvestada sootundlikkust teenuste osutamisel, näiteks eraelu puutumatuslega seotud küsimustes. Samuti on täheldatud suuremat rasedustüsistuste ohtu.

4.19. Hariduse pakkumine on ilmselgelt tähtis lahendus. Pikaajalisema ja tõhusama lähenemisviisi suunas liikumist peaks näitama haridusalase toetuse liik, tase ja maht. Selles võib olla abiks elukestvat õpet pooldav lähenemisviis, et tunnustada vajaduste mitmekesisust. Arvestades laste ja noorte tähtsust ja osakaalu põgenike seas, tuleks kaaluda ELi programmide, näiteks programmi „Erasmus+“ või muude asjakohaste programmide laiendamist noortele põgenikele.

4.20. Sundränne on aina enam linnade probleem ega piirdu vaid põgenikelaagritega. Sellega koos peavad muutuma ka üldsuse ja rahastajate arusaamad. Ilmselgelt peavad arengukeskse lähenemisviisi suunas liikumise poliitikameetmed seda kajastama kavandamises ja sellistes küsimustes nagu majutus, transport, tervishoid ja haridus.

Brüssel, 14. detsember 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS